

ЭЛЕКТРОННЫ МАЛЫ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЧНЫ СЛОЎНІК БРАКГАЎЗА-ЕФРОНА

1. Крыніца (крыніцы) зместу

Распрацоўшчыкі нічога не кажуць пра крыніцу "кантэнта" CD з назваў "Брокгауз Ф., Ефрон И. Энциклопедический словарь" (DELTA-ММ Софт. & "Навигатор"). Пасля тэўных высылкаў можна зразумець, што CD утрымлівае два розных даведніка. Адзін – пачатку XX ст., другі – канца XX ст.

Можна здагадацца, што першы – гэта не 43-х тамовы "Энцыклапедычны слоўнік" Бракгаўза-Эфрона (41 тт. і 2 дад. тт., 1891 – 1901 – 1906), бо памеры тэкставай часткі непараўнальна з памерамі гэтага выдання. На CD пераведзены ў электронны выгляд "Малы энцыклапедычны слоўнік" Бракгаўза-Эфрона (1-е выд. у 3-х т., 2-е выд. у 2-х т., 1906-1909). Мяркуючы па невялікіх памерах артыкулаў, ужыта менавіта другое двухтамовае выданне 1906-1909 г. Апошняя дата ў тэксце – 1909 г., што гаворыць за другое выданне. Магчыма, яго артыкулы да таго ж і падкарочаны "транслятарам" з арфаграфіі пачатку XX ст. на сучасную – напэўна можна сцвярджаць, што спісы літаратуры пры артыкулах зніклі.

Што тычыцца другога, сучаснага "Энцыклапедычнага слоўніка", то пры першым знаёмстве адразу здаецца, што гэта нейкі ўжо вядомы сучасны даволі прыстойны слоўнік з элементамі кампіляцыі з іншых крыніц і вонкавымі мадыфікацыямі тэксту.

Нехайнія адносіны да дакументацыі крыніц зместа выкрываюць, што на чале праекта стаялі праграмісты, а ўзровень выканання – падазраваць студэнцкую курсавую працу, першую "пробу п'яра". Адчуваецца адсутнасць у праекце пастаноўшчыка задачы і пілатажа (ня блытаць з адладкай).

Пры карыстанні трэба памятаць, што інфармацыя "Энцыклапедычнага слоўніка", не будзе дакладна адпавядаць тэксту "Малога энцыклапедычнага слоўніка"; напрыклад, артыкул "Дастаеўскі Ф.М." у старым "Слоўніку" мае памеры 1400 знакаў, а ў новым такіх артыкулаў рознага зместу існуе цэлых два, большы з якіх мае 22000 знакаў. Дабаўляецца і колькасць артыкулаў. Напрыклад, калі ў "Малым энцыклапедычным слоўніку" няма артыкула "Дастаеўская Ганна Рыгораўна", то ў сучасным "Слоўніку" ён прысутнічае.

Не супадаюць артыкулы і тэкстуальна, як відаць з ніжэйшага прыклада.

"Малы энцыклапедычны слоўнік":

ДАЛЬ, Владимир Иванов, писат. этнограф и лексикограф, 1801-72, псевд. "Казак Луганский", служил во флоте; затем военный врач, 1868 почетн. член Акад. наук. Главн. его труды: "Толковый словарь великорусск. яз." (1-е изд. 1861-68, 2-е 1880-82, 3-е изд. 1900, и "Пословицы р. нар." (М., 1862, 2-е изд. СПб. 1879). Много этнограф. материалов передано им Киреевскому (песни) и Афанасьеву (сказки).

"Энцыклапедычны слоўнік":

ДАЛЬ Владимир Иванович (1801-72), русский писатель, лексикограф, этнограф, член-корреспондент Петербургской АН (1838). Очерки (30-40-е гг.) в духе натуральной школы под псевдонимом Казак Луганский. Сборник "Пословицы русского народа" (1861-62). Создал "Толковый словарь живого великорусского языка" (т. 1-4, 1863-66), за который удостоен звания почетного академика Петербургской АН (1863).

"Малы энцыклапедычны слоўнік", сцвярджаюць складальнікі, утрымлівае больш як 20000 артыкулаў, кароткіх, але часамі больш змястоўных за інфармацыю трэцяга выдання Вялікай савецкай энцыклапедыі. Большая частка слоўніка – артыкулы са сфэры гуманітарных навук. У сучасным "Энцыклапедычным слоўніку", што выклікаецца з той самай панэлі, месціцца, са слоў выдаўцоў, 80000 тэрмінаў. Мяркуючы па шэрагу дат, ён ўтрымлівае сучасную інфармацыю, да 1999 г. уключна. Для параўнання: добра вядомая на рынку электронных энцыклапедыі "Вялікая энцыклапедыя Кірыла і Мефодыя" мае 85000 артыкулаў.

Такое супадзенне выклікае жаданне параўнаць ананімны "Энцыклапедычны слоўнік" з гэтай самай "Вялікай энцыклапедыяй". Характэрнай рысай "Кірыла і Мефодыя" з'яўляецца размяшчэнне часамі сапраўдных эсе замест кароткіх пераналій і шэрагу аўтэнтычных дакументаў цалкам, калі размова ідзе пра заканадаўства. "Ананім" таксама адрозніваецца гэтай асаблівасцю. Праверка па першаму лепшаму артыкулу – на ролю "пробнага каменя" быў абраны наш зямляк Ф.М.Дастаеўскі – паказала, што тэкст супадае, адсутнічае толькі гэтая частка:

Сочинения:

Полное собрание сочинений. Л., 1972-90. Т. 1-30.

Литература:

Бердяев Н. Мирозерцание Достоевского. Прага, 1923.

Гроссман Л. Поэтика Достоевского. М., 1925.

Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского. 4-е изд. М., 1979.

Мочульский К. Достоевский. Жизнь и творчество. Париж, 1980.

Туниманов В. А. Творчество Достоевского. 1854-1862. Л., 1980.

Летопись жизни и творчества Достоевского. 1821-1881. СПб., 1993-96. Т. 1-3.

Иванов В. И. Родное и вселенское. М., 1994.

Розанов В. В. Легенда о Великом инквизиторе Ф. М. Достоевского. М., 1996.

О.Е. Майорова

Іншымі словамі, знікла літаратура да артыкула і подпіс аўтара. Вось табе і на. Гэтак артыкул наўмысна зроблены "без твару".

Высновы дзве: добрая і дрэнная. Першая заключаецца ў тым, што ўдалося знайсці першакрыніцу ананімнага "Слоўніка", другая – што тэкст у тваіх руках з пункту гледжання зместу неарыгінальны і трохі папсаваны, а электронны тэкст згубіў гіперспасылку.

Для адрознення ад арыгінала – "Кірыла і Мефодыя" – гэты камп'ютэрны тэкст і далей будзе называцца "Энцыклапедычны слоўнік".

2. Электронны дакумент

Тэкст створаны, як відаць па свойствах файлаў, у лютым 1999 г., калекцыя малюнкаў і інтэрфейс – у кастрычніку 2002 г., на рынку прадукт з'явіўся ў 2003 г. (па капірайту).

Увесь аб'ём карыснай інфармацыі двух слоўнікаў складае 39 Мб, ці 6% ад паверхні CD-дыска, тэксты ў ASCII выглядзе маюць аб'ём 26 Мб, 59 каляровых малюнкаў у фармаце .jpg займаюць 4 Мб, 48 файлаў .htm – 3,3 Мб. Адсюль непазбежна

вынікае, штоэта выдаўцаў выразна камерцыйная – як за мага меньшую інфармацыю ўзяць стандартны рыначны кошт камп'ютэрнага CD. Каб запоўніць поўнасю CD, трэба было б пакласці ў 15 разоў больш працы. Калі падлічыць, то без ілюстрацый нават усе 86 паўтамоў вялікай дарэвалуючайнай энцыклапедыі Бракгауза-Эфрона займуць толькі палову аб'ёма дыска.

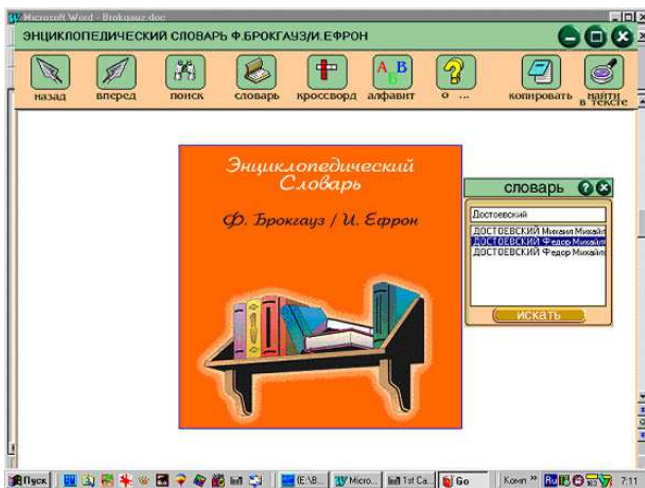
Матэрыял у "Малым энцыклапедычным слоўніку" Бракгауза-Эфрона падаецца па правілах арфаграфіі і стылістыкі сучаснай рускай мовы, чым прыемна адрозніваецца ад ужо вядомага на рынку дарэвалуючайнага "Толкового словаря живого великорусского словаря" У.Даля (1997 г.). Але, здаецца, не бывае плюсаў без мінусаў. Калі ў адсканаваным па кніжных разваротах слоўніку Даля можна было спасылца на старонку кніжнага выдання, то ў камп'ютарным Бракгаузе, на жаль, такой інфармацыі не ўтрымліваецца, нават не пададзены год выдання арыгіналу. Зрэштам, практычна ўсе электронныя публікацыі "губляюць" старонкі цвёрдых арыгіналаў (за выняткам зробленых у фармаце .pdf). Здаецца, існуе адзінае выйсце – падаваць замест старонкі ў дужках назву слоўнікавага артыкула пасля выхадных дадзеных CD.

Мал. 1. Адкрыцце артыкулаў "Малого энцыклапедычнага слоўніка" Бракгауза-Эфрона

3. Інтэрфейс

Пад інфармацыйнай кнопкай "?" на панэлі ніякай інфармацыі няма (малюнак-застаўка не можа лічыцца інфармацыйнай), "help" адсутнічае. Таму карыстальніка не можа даведацца дзе сістэма выконвае пошук, змест якога даведніка выдае, дзе ёсць стары, а дзе новы "Энцыклапедычны слоўнік". Безнадзейны ў плане тлумачэння і файл "прочитай.txt". Даволі квёлая падказка з'яўляецца пры націсканні кнопкі са знакам запытання ў правым куце вакенцаў, што адкрываюцца праз панэль; адна карысць – яны дапамагаюць зразумець, што такое кнопка "красворд" і як ужываць гэтую магчымасць (даведацца, што пошук адбываецца толькі па слоўніку Бракгауза – справа самога карыстальніка).

Мал. 2. Адкрыцце артыкулаў "Энцыклапедычнага слоўніка"

Калі не ўнікаць у дэталі, інтэрфейс просты, на першы погляд даволі сярбоўскі, з прыемным дызайнам. Але трэба ведаць (аб чым забыліся папярэдзіць распрацоўшчыкі): "пошук у тэксце" шукае толькі ў межах адкрытай адной з 33 літар алфавіта. Таму, калі ёсць неабходнасць, трэба па чарзе адкрыць ўсе "літары" і ва ўсех 33 блоках па чарзе выканаць пошук з тым самым ключавым словам (трэба памятаць, што ў адным літарным блоку можа быць некалькі ўваходжаньняў). Зразумела, што пры нажачці некалькі соцен разоў у розных камбінацыях кнопкі мышкі пры пошуку аднаго і таго ж слова, не можаш быць упэўнены, што нечага не прамінуў.

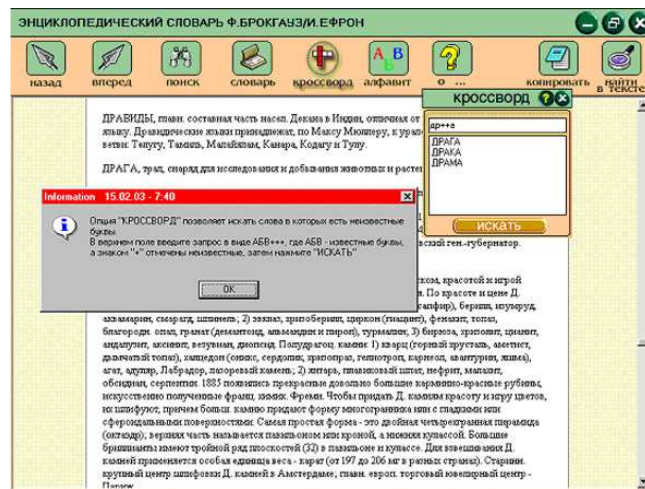
Па сутнасці такая канструкцыя абалонкі ліквідуе галоўны здыбтак электронных тэкстаў – пошук па ўсяму масіву, і вяртае да старой ідэалогіі кніжных раздэлаў, главак, артыкулаў – да пошуку па рубрыкацыі.

Непрыемнасць напаследак – "пошук", які выклікаецца з панэлі, у "Энцыклапедычным слоўніку" не дзейнічае. У ім няма ніякіх сродкаў пошуку па зададзенаму слову.

4. Як прыстасавання да сітуацыі

Калі ўсе ў гэтым прадукце зроблена, як відаць, не надта дасведчанай асобай, то напэўна, закладзем, лёгка дабрацца да саміх тэкстаў элементарнымі прыёмамі. Тады можна стварыць сабе сваё асяроддзе. Сапраўды, гэта аказалася надзвычай проста.

Варта скапіраваць усе файлы .htm з папкі data\page на вінчэсцер у адну папку, а потым з дапамогай старога і надзейнага DOS'а скапіраваць у адзіны файл (COPY *.HTM BROKKG.HTM), каб з дапамогай стандартнага Microsoft Internet Explorer'а са зручным пошукам працаваць адразу з усім масівам. У выніку атрымаецца файл такога ж памера, як і ўсе разам першасныя 48 файлаў .htm – каля 3,5 Мб. Тады – у Explorer'ы – будуць даступны яго кантэкснае мэню, панэль кіравання, агульныя для Windows хуткія клавішы (інтэрфейс CD дае магчымасць карыстацца толькі сваёй панэллю кіравання).

Мал. 3. Адкрыцце артыкулаў "Малого энцыклапедычнага слоўніка" Бракгауза-Эфрона для пошуку слоў з некалькімі невядомымі літарамі

Раю таксама скапіраваць усе 33 файлы .txt з папкі data\term на вінчэсцер у адну папку, з дапамогай каманды DOS'а скапіраваць у адзіны файл (COPY *.TXT KIRYL.TXT), а потым канвертаваць яго ў файл Microsoft Word'а з надзейным і зручным пошукам. У выніку атрымаецца вялікі файл памерам каля 53 Мб, але будзе даступны і кантэкснае мэню, і хуткія клавішы, і панэль кіравання. У выглядзе SFX архіва RAR файл будзе мець памеры каля 10 Мб (архівацыя адбываецца на працягу некалькіх хвілін, разархівацыя патрабуе ўсяго некалькі секунд). Файл можна паменьшыць да 27 Мб, калі захаваць яго як файл Microsoft Word 6.0/97, а ў сціснутым выглядзе ён тады будзе займаць 8 Мб.

Памеры текставай інфармацыі ў новым файле каля 700 друкарскіх аркушаў (у "Малым энцыклапедычным слоўніку" толькі каля 80 аркушаў); у выглядзе камп'ютарных старонак са шрыфтам Courier New 10pt новы сучасны "самапальны" слоўнік будзе мець звыш 6400 старонак (у "Малым энцыклапедычным слоўніку" пры тых жа ўмовах толькі трохі больш за 800 старонак).

Уласна "Малы энцыклапедычны слоўнік" утрымліваецца ў 48 файлах .htm агульным памерам 3,3 Мб.

5. Капіраванне

Каманда капіравання ў абалонке "Энцыклапедычных слоўнікаў" не дапрацаваная – пры перакідванні праз буфер ў тэкставы рэдактар на канцы кожнага радка апынецца знак абзаца, што будзе вымушаць карыстальніка прыбіраць гэтыя спецыяльныя сімвалы, каб фарматаваць тэкст згодна са сваім дакументам. Пры ўжыванні копіі-файла Microsoft Word'a для сучаснага "Энцыклапедычнага слоўніка" і копіі-файла фарма-та .htm для "Малога энцыклапедычнага слоўніка" Бракгауза-Эфрона ўсе праблемы пры капіраванні адпадуць самі сабой, бо сімвал абзаца сапраўды будзе толькі ў канцы абзаца.

6. На заканчэнне

Змест рэцензуемага CD эклектычны. Карыстацца ім можна, але з асцярожнасцю. Агульная назва "Ф.Брокгауз/Л.Эфрон. Энцыклапедычны слоўнік", калі разабрацца, да "Бракгауза", тым больш да канкрэтнага выдання з назвай "Энцыклапедычны слоўнік", дачынення не мае. Па сутнасці, выкарыстаны славуы стары брэнд, які нікому зараз не належыць.

На жаль, праўда жыцця ў тым, што тры катэгорыі людзей – лекар, юрыст і праграміст лічаць сябе разумнейшымі за іншых. Праграмісты яшчэ самыя бяскрыўдныя з іх. Пакуль грамадства з дапамогаю грошаў ім не растлумачыць, што яны такія ж, як і ўсе астатнія, яны не будуць паважаць кліента, заказчыка і пакупніка і будуць рабіць сваю працу абы як.

На жаль, для CD-дыскаў з тэкставым зместам няма абавязковага механізму кантроля кшталту "Кніжнай палаты" з яе ISBN'амі. Адпаведна карыстальнік ніколі не будзе ўпэўнены, што з тэкстам працавалі рэдактары і карэктары і ён не ўтрымлівае памылак.

Нават дабраахвотная рэгістрацыя сумленна падрыхтаваных CD дапамагла б карыстальніку – ён мог бы на сайце "Кніжнай палаты" праверыць наяўнасць ці адсутнасць рэгістрацыі і на гэтай падставе не асцярагацца браку якасці выдання.